

відсилають його для вирішення будь-якого питання до інших чинних правових документів. У цьому разі виникає небезпека того, що корумповані державні службовці навмисно приймають (любіватимуть у своєму відомстві) такі підзаконні нормативні акти, які максимізують можливості для корупції” [7].

Отже, проведення антикорупційної експертизи сприяє усуненню корупціогенних факторів ще на етапі нормотворення, що в результаті виключає негативний вплив можливого зловживання дискреційними повноваженнями. Це є дуже важливим і позитивним кроком у сфері запобігання виникнення корупції.

Отже, усунення корупційних ризиків у діяльності державних політичних діячів виключить можливість порушення ними законодавства України, позитивно вплине на покращення роботи органів державної влади та сприятиме підвищенню їх авторитету.

Література

1. Корупційні ризики в діяльності державних службовців: Роз'яснення Міністерства юстиції України від 12.04.2011 // [Електронний ресурс]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0026323-11>.

2. Романюк Л.В. Адміністративно-правові засади формування кадрів органів виконавчої влади: Авто-

реф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 20 с.

3. Липпман Уолтер *Общественное мнение* / Пер. с англ. Т.В. Барчуновой. - М.: Институт Фонда “Общественное мнение”, 2004, - С. 231

4. Коломоєць Т.О. Етичні засади діяльності державних службовців: передумови та пріоритети правового регулювання в Україні / Т.О. Коломоєць Г.Ю. Гулевська // *Право України*. - 2006, № 10. - С. 60-64 (с. 62)

5. Резанов С.А. Використання дискреційних повноважень в діяльності органів державного управління // *Форум права*. - № 1, 2009. - С. 482.

6. Бребан Г. *Французское административное право*. - М.: Прогресс, 1988. - 512 с. - С. 192

7. Головщинский К.И. *Диагностика коррупционности законодательства*. - [Электронный ресурс]: http://www.anti-corr.ru/indem/2004diag_cor_zak.htm#_Toc63574047.

Армаш Н.О.,

доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Класичного приватного університету, кандидат юридичних наук, доцент
Надійшла до редакції 04.11.2012

УДК 351.713:351.74

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Казмірук О. В.

У сучасних умовах реформування систем правоохоронних органів України, а також модернізації Державної податкової служби України важливого значення набуває питання визначення правового статусу податкової міліції як правоохоронного органу держави. Це насамперед зумовлюється правовим положенням податкової міліції в складі Державної податкової служби України, яке є приводом численних дискусій серед науковців, практиків і законодавців. Одні цілком виправдовують правове положення податкової міліції в структурі Державної податкової служби України, зважаючи на результати їхньої діяльності, інші заперечують, зазначаючи, що Державна податкова служба України є цивільною структурою, яка не належить до правоохоронних органів, тому віднесення податкової міліції до її складу є цілком нелогічним.

Відзначимо, що правове забезпечення правоохоронної діяльності податкової міліції сьогодні зазнає істотних змін, що відображено, зокрема, у Розділі XVIII-2 Податкового кодексу України [1], у якому зазначено, що податкова міліція складається зі спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних органів державної податкової служби, і здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, виконує оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну й охоронну функції. Саме тому виникає необхідність у дослідженні проблем організації діяльності податкової міліції України, як правоохоронного органу держави, реальності виконання покладених на неї завдань і функцій. З огляду на це, метою цієї статті є обґрунтування конкретних пропозицій щодо удосконалення організаційно-правового забезпечення діяльності податкової міліції України, у зв'язку з чим планується: по-перше, визначити правове положення податкової міліції України як правоохоронного органу держави;

по-друге, проаналізувати основні проблеми організації діяльності податкової міліції України на сучасному етапі державотворення.

Перш ніж аналізувати проблеми організації діяльності податкової міліції України, пропонуємо спочатку визначити її правове положення, а також окреслити ті завдання та функції, що покладаються на неї чинним законодавством. Як було зазначено, податкова міліція складається зі спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних органів державної податкової служби, і здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, виконує оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну й охоронну функції.

До основних завдань податкової міліції України віднесено: 1) запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування й бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування й провадження в справах про адміністративні правопорушення; 2) розшук осіб, які переховуються від слідства й суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування й бюджетній сфері; 3) запобігання й протидія корупції в органах державної податкової служби та виявлення її фактів; 4) забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

Податкова міліція відповідно до покладених на неї завдань здійснює такі дії, які визначені в законі як повноваження: 1) приймає та реєструє заяви, повідомлення й іншу інформацію про кримінальні й інші правопорушення, віднесені законом до компетенції податкової міліції, здійснює в установленому порядку їх перевірку й приймає щодо них передбачені законом рішення; 2) проводить відповідно до закону

оперативно-розшукову діяльність, а також досудове розслідування в межах наданої законом компетенції, вживає заходів щодо відшкодування завданих державі збитків; 3) здійснює розшук осіб, які переходять від слідства й суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування й бюджетній сфері; 4) вживає заходів щодо виявлення й розслідування злочинів, пов'язаних з відмиванням, легалізацією, розкраданням коштів та іншими незаконними фінансовими операціями; 5) виявляє причини й умови, що сприяли вчиненню злочинів та інших правопорушень у сфері оподаткування й бюджетній сфері, вживає заходів до їх усунення; 6) у разі виявлення фактів, що свідчать про організовану злочинну діяльність, або дій, що створюють умови для такої діяльності, направляє матеріали з цих питань відповідним спеціальним органам по боротьбі з організованою злочинністю; 7) передає відповідним правоохоронним органам матеріали за фактами правопорушень, за які законом передбачено кримінальну відповідальність, якщо їх розслідування не належить до компетенції податкової міліції; 8) забезпечує безпеку діяльності органів державної податкової служби та їх працівників, а також захист працівників від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними службових обов'язків; 9) здійснює заходи щодо запобігання й протидії корупції в органах державної податкової служби та виявлення фактів корупції, а також усунення наслідків корупційних правопорушень; 10) складає протоколи й розглядає справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом; 11) збирає, аналізує, узагальнює інформацію щодо порушень у сфері оподаткування та бюджетній сфері, прогнозує тенденції розвитку негативних процесів кримінального характеру, пов'язаних з оподаткуванням (ст. 350 Податкового кодексу України).

Отже, відповідно до чинного законодавства податкова міліція України здійснює правоохоронну діяльність за такими напрямками: 1) адміністративна діяльність у справах про податкові правопорушення. За наявності підстав підозрювати суб'єктів-платників податків у вчиненні адміністративного правопорушення працівники податкової міліції мають право перевіряти в громадян і посадових осіб документи, що посвідчують особу, здійснювати адміністративне затримання, складати протоколи про адміністративні правопорушення, застосовувати інші заходи, передбачені законодавством про адміністративні правопорушення; 2) оперативно-розшукова діяльність підрозділами податкової міліції провадиться відповідно до Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність" [2], шляхом здійснення гласних і негласних заходів; 3) кримінальне провадження здійснюється слідчими підрозділами податкової міліції відповідно до положень кримінального та кримінального процесуального законодавства України; 4) забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків; 5) запобігання й протидія корупції в органах Державної податкової служби України та виявлення її фактів.

Разом з тим, незважаючи на значущість і ефективність діяльності підрозділів податкової міліції України, питання її організації й підпорядкованості Державній податковій службі України на сьогодні є вкрай актуальними. Концепцією реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008, передбачено, що для виконання завдань щодо проведення досудового розслідування по-

даткових, фінансових і митних злочинів і кримінальних проступків податкова міліція має бути відокремлена від Державної податкової служби України й реорганізована в самостійний орган кримінальної юстиції в системі Міністерства фінансів України - фінансову поліцію [3].

Крім того, у Верховній Раді України зареєстровано декілька законопроектів стосовно реформування податкової міліції: проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо скасування податкової міліції від 26 січня 2011 року № 8022; проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо скасування податкової міліції від 23 січня 2013 року № 2083 [4]. Законопроекти передбачають ліквідацію податкової міліції шляхом внесення відповідних змін до ряду законодавчих актів, а також передачі функцій податкової міліції в частини оперативно-розшукової діяльності, розслідування й провадження в справах про адміністративні правопорушення відповідним правоохоронним органам, зокрема, Міністерству внутрішніх справ і Службі безпеки України.

На думку ініціатора законопроекту, депутата Верховної Ради України А.С. Гриценка, існування податкової міліції в Україні в складі Державної податкової служби, що є цивільною структурою, є вкрай нелогічним, при тому, що в структурі Міністерства внутрішніх справ України як окремий підрозділ діє Державна служба по боротьбі з економічними злочинами, яка фактично дублює функції податкової міліції [5].

Цієї ж думки притримується й Керівник робочої групи з питань реформування прокуратури та адвокатури при Адміністрації Президента України Андрій Портнов, який у своєму коментарі "Дзеркалу тижня", ще у 2011 році заявив, що такого органу, як податкова міліція, скоро взагалі не буде, а оперативно-розшукову діяльність у податковій сфері будуть здійснювати виключно Міністерство внутрішніх справ і Служба безпеки України. "Як аргументи в цьому випадку, - відзначив Андрій Портнов, - потрібно розглядати два чинники. По-перше, Президент заявив про реформу кримінальної міліції за європейськими стандартами. Таким чином, у віданні МВС і СБУ зосереджується вся оперативно-розшукова діяльність і слідство в економічних злочинах. При цьому багато видів економічних злочинів декриміналізуються. По-друге, - зазначив він, - на користь ліквідації податкової міліції свідчить статистика пред'явлень до судів про обмеження конституційних прав громадян, поданих податковою міліцією. Із загальної кількості кримінальних справ, у яких використовують матеріали оперативно-розшукової діяльності і які направляються до суду, всього в 0,1 % випадків виносять обвинувальні вироби" [6].

Проте слід відзначити, що не всі політики й практики розділяють погляди щодо ліквідації податкової міліції України. Прем'єр-міністр України Микола Азаров вважає недоцільним ліквідацію податкової міліції на першому етапі проведення реформи податкового законодавства. "Зниження ставок оподаткування передбачає й зниження рівня надходжень до бюджету в певний перехідний період, і тут повинна бути висока відповідальність платників податків за надходження податків до бюджету", - сказав він на прес-конференції в Гельсінкі (жовтень 2010 року), відповідаючи на питання про доцільність ліквідації податкової міліції. Водночас Микола Азаров підкреслив, що особисто він є прихильником лібералізації податкового законодавства й допускає можливість скасування кримінальної відповідальності за його порушення при збільшенні штрафних санкцій, застосування інших економічних

заходів впливу на порушників [7].

Перший заступник Голови Державної податкової служби України - начальник податкової міліції Андрій Головач переконаний, що ідею ліквідації його відомства, яка витає в парламенті у вигляді відповідних законопроектів, необхідно узгодити з народом. Він запропонував депутатам перед прийняттям рішення поцікавитися думкою громадян, роз'яснивши всі наслідки такого кроку [8].

Голова Державної податкової служби України Олександр Клименко зазначає, що такий орган потрібен державі так само, як і інші підрозділи податкової служби, оскільки в країні немає високої податкової культури, яка дозволила б відмовлятися від аудиту й податкової міліції [9]. Як аргумент, на підтримку слів Олександра Клименка можна привести статистичні дані діяльності податкової міліції за 2012 рік. Так у 2012 році структурними підрозділами податкової міліції у взаємодії з іншими підрозділами податкової служби забезпечено надходження до бюджету коштів на суму понад 3,5 млрд. гривень. Причому 1,2 млрд. з цих грошей є відшкодування за кримінальними справами. Також податкова міліція України у 2012 році зберегла для держави ще додатково 1,3 млрд. гривень внаслідок упередження незаконного відшкодування податку на додану вартість. З незаконного обігу було вилучено товарів на суму 760 мільйонів гривень. Крім того, минулого року податковою міліцією Державної податкової служби України було внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань 3233 кримінальних правопорушення, з яких 1239 - кримінальні правопорушення за скоєння тяжких злочинів. У 2012 році працівниками податкової міліції викрито 939 кримінальних фактів ухиленя від сплати податків в особливо великих розмірах (ч. 3 ст. 212 КК України), що складає 76 % загальної кількості викритих тяжких злочинів.

За звітний період податковою міліцією виявлено й припинено діяльність 82 конвертаційних центрів. За результатами відпрацювання контрагентів конвертаційних центрів до бюджету додатково стягнуто 456,4 млн. гривень.

Однією з головних перемог податкової міліції України у 2012 році є зменшення частки тіншового ринку алкоголю з 20 % до 6 %. Це призвело до покращення ситуації в легальному секторі економіки й збільшенню надходжень до державного бюджету акцизного податку. Загалом, у 2012 році з незаконного обігу вилучено товарно-матеріальних цінностей на суму 754,7 млн. гривень, у тому числі лікєро-горілчаних виробів - 110,2 млн. гривень, тютюнових виробів - 55,9 млн. гривень. Викрито 403 підпільних виробництва товарів народного споживання, з яких 245 - алкогольної продукції [10].

Вказані показники діяльності податкової міліції Державної податкової служби України за 2012 рік наочно демонструють про ефективність діяльності цієї служби, а також свідчать, що робота податкової міліції України не лише спрямована на протидію економічній злочинності у сфері оподаткування, а й значно сприяє формуванню дохідної частини бюджетів усіх рівнів.

Підсумовуючи, відзначимо, що наявність значної кількості пропозицій з реформування податкової міліції України, виведення її зі складу Державної податкової

служби України свідчить про нестабільність стану й організації державної податкової служби та системи правоохоронних органів держави загалом. На нашу думку, реформування податкової міліції України потребує виваженого підходу, чіткого розрахунку необхідних ресурсів, розробки й вжиття відповідних заходів на плановій основі. Пропозиції, спрямовані на вдосконалення організації й діяльності податкової міліції України, потребують широкого обговорення, наукового аналізу, експертної оцінки їхньої доцільності, своєчасності та відповідності нормам чинного законодавства.

Література

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 13-14, № 15-16, № 17. - Ст. 112 (із змінами та доповненнями).
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 22. - Ст. 303 (із змінами та доповненнями).
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року "Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів": Указ Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008 // Офіційний вісник Президента України. - 2008. - № 12. - Ст. 486.
4. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо скасування податкової міліції від 23 січня 2013 року №2083. - [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45539.
5. В Раде зареєстрований законопроект о ліквідації податкової міліції. - [Електронний ресурс]: http://censor.net.ua/news/231209/v_rade_zaregistrirovany_zakonoproekt_o_likvidatsii_nalogovoyi_militsii.
6. Портнов: Оперативно-розшукову діяльність у податковій сфері здійснюватимуть МВС і СБУ. - [Електронний ресурс]: http://dt.ua/ECONOMICS/portnov_operativno-rozshukovu_diyalnist_u_podatkoviy_sferi_zdiysnyuvatimut_mvs_i_sbu_.html.
7. Азаров вважає, що податкова міліція ще має пожити. - [Електронний ресурс]: <http://www.epravda.com.ua/news/2010/10/6/250862/>.
8. Долю податкової міліції пропонують вирішувати на "референдумі". - [Електронний ресурс]: <http://money-news.te.ua/2012/02/11/dolyu-podatkovoji-militsiji-proponuyut-vyrishuvaty-na-referendumi/>.
9. Відмовитися від податкової міліції поки немає можливостей. - [Електронний ресурс]: <http://ura-inform.com/uk/politics/2012/02/13/otkazatsja-ot-nalogovoj-militsii-poka-net-vozmozhnostej>.
10. Податкова міліція Державної податкової служби України: публічний звіт за 2012 рік. - [Електронний ресурс]: https://www.facebook.com/podatkovamilitsiya/app_279116012217611.

Казмірук О.В.,

здобувач Харківського національного університету
внутрішніх справ

Надійшла до редакції 06.11.2012